

«ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔԻ ՆԱԽԱԳԻԾ

ՆԱԽԱԳԻԾ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔԸ

«ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ»

Հոդված 1. «Քաղաքացիական պաշտպանության մասին» Հայաստանի Հանրապետության 2002 թվականի մարտի 5-ի ՀՕ-309 օրենքը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔԸ

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

ԳԼՈՒԽ 1

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

Հոդված 1. Օրենքի կարգավորման առարկան

1. Սույն օրենքը կարգավորում է քաղաքացիական պաշտպանության կազմակերպման և իրականացման հիմնական սկզբունքների, խնդիրների, միջոցառումների, ղեկավարման, ուժերի, քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցների, նյութատեխնիկական ապահովման և ֆինանսավորման, ինչպես նաև քաղաքացիական պաշտպանության ոլորտում Կառավարության, պետական, պետական կառավարման համակարգի, տարածքային կառավարման, տեղական ինքնակառավարման մարմինների իրավասությունների, կազմակերպությունների (անկախ կազմակերպական-իրավական ձևից), Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիների, օտարերկրյա քաղաքացիների ու քաղաքացիություն չունեցող անձանց իրավունքների ու պարտականությունների հետ կապված հարաբերությունները:
2. Ազգային ժողովի աշխատակազմի, Հայաստանի Հանրապետության

Նախագահի աշխատակազմի, Հայաստանի Հանրապետության վարչապետի աշխատակազմի, Սահմանադրական դատարանի աշխատակազմի, Դատական դեպարտամենտի, Դատախազության աշխատակազմի, քննչական մարմինների, Կենտրոնական բանկի, օրենքով ստեղծվող ինքնավար և անկախ մարմինների նկատմամբ տարածվում են պետական մարմինների համար սույն օրենքով սահմանված դրույթները:

Հոդված 2. Օրենքի հիմնական հասկացությունները

1. Սույն օրենքում օգտագործվում են հետևյալ հիմնական հասկացությունները՝
 - **քաղաքացիական պաշտպանություն**՝ ռազմական գործողություններից բնակչության, նյութական և մշակութային արժեքների պաշտպանության կամ դրա նախապատրաստության նպատակով խաղաղ ժամանակ և ռազմական դրության պայմաններում իրականացվող միջոցառումների համալիր.
 - **անհետաձգելի վթարավերականգնողական աշխատանքներ**՝ առաջնահերթ աշխատանքներ՝ ուղղված մարդկանց կյանքին և առողջությանը սպառնացող այնպիսի գործոնների ազդեցության վտանգի վերացմանը, որոնք խոչընդոտում են մարդկանց որոնելուն և փրկելուն, ինչպես նաև շենքերի, շինությունների ամրացմանը կամ փլմանը, հեղուկ վառելիքի, գազի, էլեկտրաէներգիայի և ջրի աղբյուրների վթարային անջատմանը, բնակչության ու փրկարարների կենսապահովման առաջնահերթ օբյեկտների ժամանակավոր սխեմաներով վերականգմանը, վերանորոգմանը և տարածքի սանիտարական մաքրմանը.
 - **քաղաքացիական պաշտպանության ազդարարում**՝ Հայաստանի Հանրապետության վրա զինված հարձակման, դրա անմիջական վտանգի առկայության կամ պատերազմ հայտարարելու դեպքում ու ռազմական դրության պայմաններում պետական, պետական կառավարման համակարգի, տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմիններին, կազմակերպություններին, բնակչությանն ազդարարման համակարգերով և (կամ) այլ միջոցներով (եղանակներով) ազդարարման ազդանշանների, հնարավոր վտանգների, ինչպես նաև վարքականոնների և պաշտպանական միջոցառումների անցկացման անհրաժեշտության մասին հրատապ տեղեկատվության տրամադրում.
 - **տարահանում**՝ վտանգավոր տարածքից անվտանգ տարածք մարդկանց, նյութական և մշակութային արժեքների ժամանակավոր տեղափոխում ու տեղաբաշխում.
 - **տարահանման հանձնաժողով**՝ քաղաքացիական պաշտպանության պետերի կողմից նշանակված անհատական կազմ, որը կազմակերպում ու ղեկավարում է տվյալ տարածքի բնակչության, կազմակերպությունների աշխատակիցների (անկախ կազմակերպական-իրավական ձևից), նյութական և մշակութային արժեքների տարահանման միջոցառումները.

- **պատասպարում**՝ գենքի տեսակների կիրառման կամ կիրառման սպառնալիքի դեպքում մարդկանց կյանքն ու առողջությունն ապահովելու նպատակով քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցներում ժամանակավոր տեղավորում ու կենսապահովում.
- **անհատական պաշտպանություն**՝ մարդկանց ճառագայթային, քիմիական և կենսաբանական ներգործությունից անհատական պաշտպանության միջոցներով ապահովում.
- **կարևորագույն նշանակության կազմակերպություն (օբյեկտ)**՝ բնակչության կենսագոյության, ռեժիմային, հատուկ ռեժիմային, հատուկ պահպանվող և տրանսպորտի գործունեությունն ապահովող, ինչպես նաև բնակչության կյանքի ու առողջության, շրջակա միջավայրի համար առավել վտանգ ներկայացնող օբյեկտներ.
- **քաղաքացիական պաշտպանության օբյեկտ**՝ քաղաքացիական պաշտպանության միջոցառումների իրականացման և ապահովման համար քաղաքացիական պաշտպանության կառավարման համակարգի մարմինների և քաղաքացիական պաշտպանության ուժերի կողմից օգտագործվող քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցներ, շինություններ, ենթակառուցվածքներ, կառավարման կետեր, տեխնիկական (այդ թվում տրանսպորտային) միջոցներ.
- **վտանգավոր տարածք**՝ տեղանք կամ առանձին բնակավայր, որտեղ ռազմական գործողությունների հետևանքով առաջացել կամ կարող են առաջանալ մարդկանց կյանքի, առողջության և բնականոն կենսագործունեության վրա բացասաբար ազդող գործոններ.
- **բնակչության կենսապահովում**՝ բնակչության կենսագործունեության համար անհրաժեշտ ֆիզիոլոգիական, նյութական և հոգևոր պահանջմունքների բավարարմանն ուղղված նվազագույն պայմանների ստեղծում և պահպանում՝ հաշվի առնելով ինքնուրույն տեղաշարժման դժվարություններ ունեցող անձանց, հաշմանդամություն ունեցող անձանց, ինչպես նաև հղիների և կերակրող մայրերի կարիքները.
- **քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույց**՝ քաղաքաշինության ոլորտի նորմատիվ փաստաթղթերի պահանջներին համապատասխան շենքի նկուղային կամ որմնախարսխային հարկում (ներկառուցված) տեղակայված կամ բնակավայրի տարածքում առանձին կառուցված ստորգետնյա շինություն (ըստ անհրաժեշտության նաև վերգետնյա հատվածով)՝ ապաստարան, հակաճառագայթային կամ պարզագույն թաքստոց, մետրոպոլիտենի կայարան, թունել կամ այլ կառույց, որը պատասպարում է մարդկանց, մշակութային և նյութական արժեքները տարատեսակ զենքերի կիրառման ազդեցությունից.
- **ապաստարան**՝ քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույց, որը նախատեսված է զանգվածային ոչնչացման զենքի խոցման գործոնների ազդեցությունից մարդկանց պատասպարման ու այնտեղ գտնվելու ընթացքում

նրանց կենսագործունեության ապահովման համար.

- **հակաճառագայթային թաքստոց՝** քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույց, որը նախատեսված է պատսպարվողներին իոնացնող ճառագայթման ներգործությունից պաշտպանելու համար.
- **պարզագույն թաքստոց՝** շենքերի և շինությունների նկուղներ, կիսանկուղներ, ստորգետնյա շինություններ, արագ կառուցվող թաքստոցներ, քարանձավներ, քարայրներ, բնական խորշեր, որոնք նախատեսված են կամ կարող են հարմարեցվել պատսպարվողների վրա հարվածային ալիքի ազդեցությունը նվազեցնելու և բեկորներից պաշտպանելու համար.
- **պատրաստում՝** քաղաքացիական պաշտպանության համակարգի օպերատիվ և արհեստավարժ գործելու նպատակով մշտապես պատրաստվածության վիճակի ապահովմանն ուղղված խաղաղ ժամանակ իրականացվող ուսումնական գործընթաց.
- **քաղաքացիական պաշտպանության պլան՝** Հայաստանի Հանրապետության վրա զինված հարձակման, դրա անմիջական վտանգի առկայության կամ Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի կողմից պատերազմ հայտարարվելու դեպքում պետական, պետական կառավարման համակարգի, տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների, կազմակերպությունների խնդիրները, միջոցառումները (գործողություններն) ու դրանց իրականացման կարգը կանոնակարգող փաստաթղթերի փաթեթ՝ բնակչության, նյութական և մշակութային արժեքները պաշտպանելու համար.
- **քաղաքացիական պաշտպանության կառավարման համակարգ՝** խաղաղ ժամանակ՝ պետական, պետական կառավարման համակարգի, տարածքային կառավարման, տեղական ինքնակառավարման մարմիններում և կազմակերպություններում ստեղծվող, ռազմական դրության պայմաններում բնակչության պաշտպանության խնդիրների արդյունավետ լուծման համար նախատեսված կառավարման մարմինների, կառավարման կետերի, կապի և ազդարարման համակարգերի, կառավարման ավտոմատացված համակարգերի և միջոցների, տեղեկատվության հավաքման, մշակման և հաղորդման համակարգերի փոխկապակցված ամբողջականություն.
- **քաղաքացիական պաշտպանության ուժեր՝** քաղաքացիական պաշտպանության միջոցառումների կատարման համար նախատեսված քաղաքացիական պաշտպանության ստորաբաժանումներ, փրկարար ուժեր և քաղաքացիական պաշտպանության կազմավորումներ.
- **լիազոր մարմին՝** քաղաքացիական պաշտպանության ոլորտում կառավարության քաղաքականությունը մշակող և իրականացնող պետական կառավարման համակարգի մարմին.
- **նյութական արժեքներ՝** արտադրական, արժուկային արժեքներ, գյուղատնտեսական կենդանիներ, սննդամթերքի, դեղորայքի, բժշկական արտադրատեսակների պաշարներ, որոնք նախատեսված են քաղաքացիական պաշտպանության պլանով

սահմանված միջոցառումների իրականացման համար.

- **ճառագայթային, քիմիական ու կենսաբանական իրավիճակի մշտական հսկողության համակարգ`** քաղաքացիական պաշտպանության միջոցառումներ իրականացնելիս շրջակա միջավայրի օբյեկտների (հողի, օդի, ջրի, բուսածածկույթի, սննդամթերքի, սննդահումքի, անասնակերի) ռադիոակտիվ, քիմիական աղտոտվածության ու կենսաբանական վարակվածության օպերատիվ որակական ցուցանշումը (ինդիկացիա) և շրջակա միջավայրից վերցված փորձանմուշներում, լաբորատոր պայմաններում ռադիոակտիվ, քիմիական նյութերի ու մանրէների քանակի որոշումն ու եզրակացության տրամադրման գործընթացը ապահովող պետական կառավարման համակարգի մարմինների և մասնագիտացված կազմակերպությունների ամբողջություն.
- **տնտեսության և կազմակերպությունների կայուն գործունեության ապահովում`** կազմակերպչական, ինժեներատեխնիկական և հատուկ տեխնոլոգիական միջոցառումների համալիր, որոնք իրականացվում են կազմակերպության անձնակազմի պաշտպանության, հակառակորդի կողմից խոցման միջոցների կիրառման հետևանքով հնարավոր կորուստների և ավերածությունների նվազեցման, սեղմ ժամկետներում խափանված արտադրության վերականգման, ինչպես նաև բնակչության կենսագործունեության ապահովման համար պայմանների ստեղծման նպատակով.
- **գործունեության կայունության բարձրացման հանձնաժողով`** մշտապես գործող կազմակերպչական, խորհրդակցական և հետազոտական մարմին` ստեղծված պետական, պետական կառավարման համակարգի, տարածքային կառավարման, տեղական ինքնակառավարման մարմիններում և կազմակերպություններում ռազմական դրության և խաղաղ պայմաններում կազմակերպությունների գործունեության կայունության բարձրացման միջոցառումների պլանավորման, կազմակերպման և իրականացման վերահսկման նպատակով.
- **տարահանման պլան`** նախապես մշակված փաստաթուղթ, որով կանոնակարգվում են վտանգավոր տարածքից անվտանգ տարածք բնակչության (աշխատողների) տեղափոխման, տեղաբաշխման և բազմակողմանի կենսաապահովման միջոցառումները, ինչպես նաև` նյութական և մշակութային արժեքների տեղափոխումը և պահպանումը.
- **քաղաքացիական պաշտպանության ծառայություններ`** քաղաքացիական պաշտպանության միջոցառումների իրականացման ընթացքում միևնույն ուղղվածության ծառայություններ մատուցող և համատեղ գործելու ունակ կառավարման մարմինների, քաղաքացիական պաշտպանության ուժերի, կազմակերպությունների (անկախ կազմակերպաիրավական ձևից) արտահաստիքային կազմակերպչական միավորումներ.
- **քաղաքացիական պաշտպանության կազմավորումներ`** մարդկանց խմբեր, որոնք ուսուցանված (պատրաստված) են

խոցման օջախներում փրկարարական և անհետաձգելի վթարավերականգնողական աշխատանքներ կատարելու համար, հագեցած են հատուկ տեխնիկայով, հանդերձանքով, գույքով և չեն մտնում Հայաստանի Հանրապետության զինված ուժերի և այլ զորքերի կազմի մեջ:

Հոդված 3. Քաղաքացիական պաշտպանության իրավական հիմքը

1. Քաղաքացիական պաշտպանության իրավական ապահովման հիմքերն են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությունը, Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերը, սույն օրենքը և այլ իրավական ակտերը:

Հոդված 4. Քաղաքացիական պաշտպանության համակարգը

1. Քաղաքացիական պաշտպանության համակարգը ներառում է պետական, պետական կառավարման համակարգի, տարածքային կառավարման, տեղական ինքնակառավարման մարմինները և կազմակերպությունները:

Հոդված 5. Քաղաքացիական պաշտպանության կազմակերպման և իրականացման սկզբունքները

1. Քաղաքացիական պաշտպանության միջոցառումներն իրականացվում են հաշվի առնելով մարդու կյանքի և առողջության պաշտպանության գերակայությունն ու առաջնահերթությունը:
2. Քաղաքացիական պաշտպանության միջոցառումները կազմակերպվում և իրականացվում են Հայաստանի Հանրապետության ամբողջ տարածքում:
3. Քաղաքացիական պաշտպանության միջոցառումները կազմակերպվում և իրականացվում են տարածքային և արտադրական առանձնահատկություններից ելնելով:
4. Քաղաքացիական պաշտպանության ղեկավարումն իրականացվում է կենտրոնացված կառավարման սկզբունքով:

ԳԼՈՒԽ 2

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Հոդված 6. Քաղաքացիական պաշտպանության հիմնական խնդիրները

1. Քաղաքացիական պաշտպանության հիմնական խնդիրներն են.
 - ռազմական գործողություններից բնակչության կյանքի և առողջության, նյութական և մշակութային արժեքների պահպանությունն ու պաշտպանությունը.
 - տնտեսության և կազմակերպությունների կայուն գործունեության ապահովումը:

Հոդված 7. Քաղաքացիական պաշտպանության միջոցառումները

1. Քաղաքացիական պաշտպանության միջոցառումները բաժանվում են նախապատրաստական և հիմնական միջոցառումների:
2. Քաղաքացիական պաշտպանության նախապատրաստական միջոցառումներն իրականացվում են խաղաղ ժամանակ:
3. Քաղաքացիական պաշտպանության նախապատրաստական միջոցառումները կարող են իրականացվել նաև ռազմական դրության պայմաններում՝ քաղաքացիական պաշտպանության պլաններին համապատասխան:
4. Քաղաքացիական պաշտպանության հիմնական միջոցառումներն իրականացվում են ռազմական դրության պայմաններում՝ քաղաքացիական պաշտպանության պլաններին համաձայն:

ԳԼՈՒԽ 4

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԸ

Հոդված 8. Քաղաքացիական պաշտպանության ուժերի ստեղծումը, պատրաստումը և մշտական պատրաստականության ապահովումը

1. Քաղաքացիական պաշտպանության ուժերի ստեղծումը, պատրաստումը և մշտական պատրաստականության ապահովումը իրականացվում է սույն օրենքի 10-րդ գլխով սահմանված կարգով:

Հոդված 9. Քաղաքացիական պաշտպանության տեսանկյունից՝ բնակելի կառուցապատման, գործառնական այլ տարածքների գլխավոր հատակագծերում և մանրամասն հատակագծման նախագծերում կարևորագույն նշանակության կազմակերպությունների (օբյեկտների) նպատակահարմար տեղաբաշխումը, դրանց անվտանգ և անխափան գործունեությանն ուղղված միջոցառումների ապահովումը

1. Բնակչության կենսագոյության, ռեժիմային, հատուկ ռեժիմային, հատուկ պահպանվող և տրանսպորտի գործունեությունն ապահովող, բնակչության կյանքի ու առողջության, շրջակա միջավայրի համար առավել վտանգ ներկայացնող օբյեկտները բնակելի կառուցապատման, գործառնական այլ տարածքների գլխավոր հատակագծերում և մանրամասն հատակագծման նախագծերում տեղաբաշխվում են ծրագրային փաստաթղթերի մշակմանը ներկայացվող պահանջներին համապատասխան, բնակելի տարածքներից անվտանգ հեռավորության վրա՝ դրանց խոցման կամ վթարի դեպքում մարդկային և նյութական կորուստների կանխման և հնարավորինս նվազեցման նպատակով:
2. Քաղաքացիական պաշտպանության տեսանկյունից՝ բնակելի

կառուցապատման, գործառնական այլ տարածքների գլխավոր հատակագծերում և մանրամասն հատակագծման նախագծերում կարևորագույն նշանակության կազմակերպությունների (օբյեկտների) նպատակահարմար տեղաբաշխման, ինչպես նաև շենքերի, շինությունների, ինժեներական ցանցերի, հիդրոտեխնիկական կառույցների, տրանսպորտային հաղորդակցության ուղիների և մայրուղիների շինարարության անվտանգության ու հուսալիության միջոցառումները կազմակերպում և ապահովում են տեղական ինքնակառավարման մարմինները՝ գործող օրենսդրության և նորմատիվատեխնիկական փաստաթղթերի պահանջներին համապատասխան:

Հոդված 10. Քաղաքացիական պաշտպանության կառավարման, կապի ու ազդարարման համակարգերի ստեղծումը և դրանց գործունեության ապահովումը

1. Քաղաքացիական պաշտպանության պետերը ղեկավարում են քաղաքացիական պաշտպանության կառավարման համակարգը, կազմակերպում են կառավարման մարմինների աշխատանքները և պատասխանատու են անընդհատ և կայուն կառավարման ապահովման համար:
2. Քաղաքացիական պաշտպանության կառավարման համակարգը կազմակերպվում է այն հաշվարկով, որ համակարգի գործունեության մեկ կամ մի քանի խաթարումները չխափանի ամբողջ համակարգի աշխատանքը:
3. Քաղաքացիական պաշտպանության կառավարման, կապի և ազդարարման համակարգերը ստեղծվում են խաղաղ և ռազմական դրության պայմաններում կառավարման անընդհատության ապահովման, պետական, պետական կառավարման համակարգի, տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների, կազմակերպությունների և բնակչության ազդարարման կազմակերպման, քաղաքացիական պաշտպանության ուժերի և միջոցների ղեկավարման իրականացման նպատակով:

Հոդված 11. Պետական, պետական կառավարման համակարգի, տարածքային կառավարման, տեղական ինքնակառավարման մարմինների ու կազմակերպությունների պատրաստումը և բնակչության ուսուցումը

1. Քաղաքացիական պաշտպանության ոլորտում պետական, պետական կառավարման համակարգի, տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների ու կազմակերպությունների պատրաստման հիմնական նպատակն է՝ կատարելագործել աշխատողների տեսական գիտելիքները և գործնական ունակությունները՝ ուղղված քաղաքացիական պաշտպանության միջոցառումների իրականացմանը, բնակչության, նյութական և մշակութային արժեքների պաշտպանությանը, պետական, պետական կառավարման համակարգի, տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների ու կազմակերպությունների կայուն գործունեության ապահովմանը:
2. Քաղաքացիական պաշտպանության ոլորտում Հայաստանի

Հանրապետության պետական, պետական կառավարման համակարգի, տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների ու կազմակերպությունների պատրաստումն իրականացվում է ուսումնավարժություններին, վարժանքներին, դասախոսություններին, սեմինարներին, լիազոր մարմնի ուսումնական հաստատությունում որակավորման բարձրացման դասընթացներին մասնակցության, ինքնուրույն պարապմունքների, ինչպես նաև դիդակտիկ նյութերի, հուշաթերթիկների, հոդվածաշարերի տրամադրման ու տեսալսողական տեղեկատվության միջոցով:

3. Քաղաքացիական պաշտպանության ոլորտում պետական, պետական կառավարման համակարգի, տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների ու կազմակերպությունների պատրաստման և տվյալ ոլորտի հիմնահարցերով բնակչության ուսուցման կարգն ու ծրագիրը սահմանում է Կառավարությունը:
4. Ուսումնական հաստատությունների կրթական ծրագրերում ներառվում է «Քաղաքացիական պաշտպանության և արտակարգ իրավիճակների հիմնահարցեր» առարկա (դասընթաց)՝ Կառավարության կողմից սահմանված ժամաքանակներով:

Հոդված 12. Ճառագայթային, քիմիական ու կենսաբանական իրավիճակի մշտական հսկողության համակարգի ստեղծումը

1. Ճառագայթային, քիմիական ու կենսաբանական իրավիճակի մշտական հսկողության համակարգի ստեղծման նպատակն է՝
 - քաղաքացիական պաշտպանության միջոցառումներ իրականացնելիս՝ շրջակա միջավայրի օբյեկտների (հողի, օդի, ջրի, բուսածածկույթի, սննդամթերքի, սննդահումքի, անասնակերի) ռադիոակտիվ, քիմիական աղտոտվածության ու կենսաբանական վարակվածության օպերատիվ որակական ցուցանշումը (ինդիկացիա)։
 - շրջակա միջավայրից վերցված փորձանմուշներում՝ լաբորատոր պայմաններում ռադիոակտիվ, քիմիական նյութերի ու մանրէների քանակի որոշումն ու եզրակացության տրամադրումը։
 - մշտական հսկողության արդյունքների հիման վրա ռադիոակտիվ, քիմիական վտանգավոր գործոնների ու վարակիչ հիվանդությունների հարուցիչներից բնակչության և գյուղատնտեսության պաշտպանության առաջնահերթ միջոցառումների իրականացումը:
2. Ճառագայթային, քիմիական ու կենսաբանական իրավիճակի մշտական հսկողության գործընթացում ներգրավված պետական կառավարման համակարգի մարմինների հետ փոխգործողության կազմակերպումն իրականացնում է Լիազոր մարմինը:
3. Ճառագայթային, քիմիական ու կենսաբանական իրավիճակի մշտական հսկողության համակարգի ստեղծման և գործունեության ապահովման կարգը սահմանում է Կառավարությունը:

Հոդված 13. Պետական, պետական կառավարման համակարգի, տարածքային կառավարման, տեղական ինքնակառավարման մարմինների, կազմակերպությունների և բնակչության իրազեկման ապահովման համակարգի հիմնումը

1. Հայաստանի Հանրապետության վրա գինված հարձակման, դրա անմիջական վտանգի առկայության կամ պատերազմ հայտարարելու դեպքում պետական, պետական կառավարման համակարգի, տարածքային կառավարման, տեղական ինքնակառավարման մարմինների, կազմակերպությունների և բնակչության իրազեկումն իրականացվում է տեղեկատվության տրամադրման միջոցով:
2. Տեսողական և լսողական խնդիրներ ունեցող մարդկանց համար տեղեկատվության հասանելիությունը ապահովվում է բրայլյան գրով, աուդիո տարբերակով, ժեստերի լեզվով, իսկ ազգային փոքրամասնությունների ներկայացուցիչների համար՝ համապատասխան լեզուներով թարգմանությամբ:
3. Պետական, պետական կառավարման համակարգի, տարածքային կառավարման, տեղական ինքնակառավարման մարմինների, կազմակերպությունների և բնակչության իրազեկումն ապահովում է Լիազոր մարմինը:

Հոդված 14. Քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցների նախագծումը, շինարարությունը, վերակառուցումը, արդիականացումը, նոր շինարարության և կառուցապատման ժամանակ քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցների նախատեսումը և իրականացումը

1. Քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցների նախագծումը, շինարարությունը, վերակառուցումը, արդիականացումը, նոր շինարարության և կառուցապատման ժամանակ քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցների նախատեսումը և իրականացումը կատարվում է սույն օրենքի 11-րդ գլխին համապատասխան:

2. Քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցների նախագծումը, շինարարությունը, վերակառուցումը, արդիականացումը ներառում է՝

- քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցների շինարարությունը խաղաղ պայմաններում.
- քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցների պահպանումը շահագործման համար պատրաստ վիճակում.
- քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցների նպատակային օգտագործման կազմակերպումը.
- արագ կառուցվող և հակաճառագայթային թաքստոցների շինարարության կազմակերպումն ու ապահովումը պատերազմի սպառնալիքի ժամանակ:

Հոդված 15. Քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցներին բնակչության ամրագրումը

1. Տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինները, կազմակերպությունները Լիազոր մարմնի հետ համատեղ անցկացնում են բնակչության քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցներին ամրագրման միջոցառումներ:

2. Պետական, պետական կառավարման համակարգի, տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմիններն ու կազմակերպություններն իրականացնում են իրենց աշխատակիցների ամրագրումը քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցներին :

Հոդված 16. Անհատական պաշտպանության միջոցների, սննդամթերքի, բժշկական պարագաների ու նյութատեխնիկական պաշարների կուտակումը և պահպանումը

1. Քաղաքացիական պաշտպանության միջոցառումների իրականացման նպատակով պետական, պետական կառավարման համակարգի, տարածքային կառավարման, տեղական ինքնակառավարման մարմինները ու կազմակերպությունները կուտակում և պահպանում **են** անհատական պաշտպանության միջոցների, սննդամթերքի, բժշկական պարագաների ու նյութատեխնիկական պաշարներ, որոնք ներառվում են քաղաքացիական պաշտպանության պլաններում և քաղաքացիական պաշտպանության պլան-ժամանակացույցերում:
2. Քաղաքացիական պաշտպանության միջոցառումների իրականացման համար անհրաժեշտ անհատական պաշտպանության միջոցների, սննդամթերքի, բժշկական պարագաների ու նյութատեխնիկական պաշարների անվանացանկը, չափաքանակը, ձեռքբերման, թարմացման և դուրսգրման կարգը սահմանում է Կառավարությունը:

Հոդված 17. Քաղաքացիական պաշտպանության պլանների (պլան-ժամանակացույցերի) մշակումը

1. Քաղաքացիական պաշտպանության պլանները դասակարգվում են՝
 - քաղաքացիական պաշտպանության հանրապետական պլան.
 - պետական, պետական կառավարման համակարգի մարմինների քաղաքացիական պաշտպանության պլան.
 - մարզի քաղաքացիական պաշտպանության պլան.
 - համայնքի (Երևան քաղաքի) քաղաքացիական պաշտպանության պլան.
 - 100 և ավելի աշխատող ունեցող կազմակերպության (անկախ կազմակերպական-իրավական ձևից) քաղաքացիական պաշտպանության պլան:
2. Մինչև 100 աշխատող ունեցող կազմակերպությունը (անկախ կազմակերպական-իրավական ձևից) և անհատ ձեռնարկատերը մշակում են քաղաքացիական պաշտպանության պլան-ժամանակացույցեր:
3. Քաղաքացիական պաշտպանության պլանների (պլան-ժամանակացույցերի) մշակման, համաձայնեցման և հաստատման կարգը ու քաղաքացիական պաշտպանության պլանների (պլան-ժամանակացույցերի) օրինակելի ձևերը սահմանում է Կառավարությունը:

Հոդված 18. Բնակչության, նյութական և մշակութային արժեքների

տարահանման պլանների մշակումը

1. Բնակչության, նյութական և մշակութային արժեքների տարահանման պլանները մշակում են տարահանման համապատասխան հանձնաժողովները՝ լիազոր մարմնի տարածքային ստորաբաժանման հետ համատեղ:
2. Բնակչության, նյութական և մշակութային արժեքների տարահանման պլանների ու փաստաթղթերի օրինակելի ձևերը և տարահանման միջոցառումների պլանավորման, ապահովման և անցկացման ուղեցույցը սահմանում է Լիազոր մարմնի ղեկավարը:

Հոդված 19. Պետական, պետական կառավարման համակարգի մարմինների, մարզերի, համայնքների ու կազմակերպությունների քաղաքացիական պաշտպանության վիճակի համալիր գնահատումը

1. Քաղաքացիական պաշտպանության վիճակի համալիր գնահատման նպատակն է պետական, պետական կառավարման համակարգի մարմինների, մարզերի, համայնքների ու կազմակերպությունների կողմից քաղաքացիական պաշտպանության խնդիրների իրականացման պատրաստվածության աստիճանի որոշումը:
2. Պետական, պետական կառավարման համակարգի մարմինների, մարզերի, համայնքների ու կազմակերպությունների քաղաքացիական պաշտպանության վիճակի համալիր գնահատումը պլանավորվում է յուրաքանչյուր 5 տարին մեկ անգամ:
3. Քաղաքացիական պաշտպանության վիճակի համալիր գնահատումն կազմակերպվում և իրականացվում է Լիազոր մարմնի կողմից:
4. Համալիր գնահատման նպատակը, բովանդակությունը, շրջանակը, ուղղությունները, ժամանակը, ընդգրկվող (գնահատվող) մարմինները, կազմակերպությունները, քաղաքացիական պաշտպանության ուժերը և միջոցները որոշվում են գնահատման հնգամյա պլանով, որը մշակում է Լիազոր մարմինը և հաստատում Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական պաշտպանության պետը:
5. Պետական, պետական կառավարման համակարգի մարմինների, մարզերի, համայնքների ու կազմակերպությունների քաղաքացիական պաշտպանության վիճակի համալիր գնահատման կարգը սահմանում է Կառավարությունը:

ԳԼՈՒԽ 5

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԸ

Հոդված 20. Պետական, պետական կառավարման համակարգի, տարածքային կառավարման մարմինների, տեղական ինքնակառավարման մարմինների, կազմակերպությունների և բնակչության ազդարարումն ու իրազեկումը

1. Պետական, պետական կառավարման համակարգի, տարածքային

- կառավարման մարմինների, տեղական ինքնակառավարման մարմինների, կազմակերպությունների և բնակչության ազդարարումն իրականացվում է կապի և ազդարարման բոլոր միջոցներով՝ էլեկտրաշֆակների և բարձրախոսային (ստացիոնար և շարժական) սարքերով, համացանցային կապով ու հեռախոսակապով, տեսալսողական տեղեկատվության, բջջային կապի և այլ միջոցներով:
2. Ազդարարման համակարգի փորձարկման և ազդարարման հաղորդագրությունների, ինչպես նաև այդ հաղորդագրություններով բնակչությանն առաջարկվող վարվելակերպի կանոնները հաստատում է Լիազոր մարմնի ղեկավարը:
 3. Կապի, տեղեկատվական տեխնոլոգիաների և տեղեկատվական անվտանգության ոլորտի լիազոր պետական մարմինը կազմակերպում և իրականացնում է կապի հանրապետական, տեղական և այլ ցանցերի առաջնահերթ օգտագործումը՝ պետական, պետական կառավարման համակարգի, տարածքային կառավարման, տեղական ինքնակառավարման մարմինների, կազմակերպությունների և բնակչության ազդարարման նպատակով:
 4. Իրազեկումը իրականացվում է պետական, պետական կառավարման համակարգի, տարածքային կառավարման, տեղական ինքնակառավարման մարմիններին, կազմակերպություններին ու բնակչությանն ազդարարման համակարգերով, զանգվածային լրատվության և (կամ) այլ միջոցներով (եղանակներով) տեղեկատվության տրամադրման միջոցով, Հայաստանի Հանրապետության վրա զինված հարձակման, բնակչության և տարածքների պաշտպանության ուղղությամբ իրականացվող կամ նախատեսվող միջոցառումների վերաբերյալ, ինչպես նաև խուճապի կանխման ու քարոզչության նպատակով:
 5. Լիազոր մարմինը կազմակերպում է պետական, տարածքային կառավարման մարմինների, տեղական ինքնակառավարման մարմինների և բնակչության ազդարարումը և իրազեկումը, համակարգում Հայաստանի Հանրապետության տարածքում բնակչության կենտրոնացված ազդարարման հանրապետական համակարգի գործունեության ապահովմանն ուղղված միջոցառումները:
 6. Պետական մարմինների և բնակչության ազդարարման և իրազեկման կարգը սահմանում է Կառավարությունը:

Հոդված 21. Բնակչության, նյութական և մշակութային արժեքների տարահանումը և տեղաբաշխումը

1. Տարահանումն իրականացվում է ռազմական դրության ժամանակ վտանգավոր տարածքից անվտանգ տարածք բնակչության, նյութական ու մշակութային արժեքների ժամանակավոր տեղափոխման և տեղաբաշխման նպատակով:
2. Տարահանման ենթակա մշակութային արժեքների ցանկը սահմանում է Կառավարությունը:
3. Պետական, պետական կառավարման համակարգի, տարածքային կառավարման, տեղական ինքնակառավարման մարմիններում և կազմակերպություններում, տարահանման միջոցառումների պլանավորման, նախապատրաստման ու իրականացման համար ստեղծվում են տարահանման հանձնաժողովներ:

4. Տարահանման հանձնաժողովներն ստեղծվում են՝

- հանրապետական տարահանման հանձնաժողովը՝ Հայաստանի Հանրապետության վարչապետի որոշմամբ.
- պետական, պետական կառավարման համակարգի մարմնի տարահանման հանձնաժողովը՝ պետական կառավարման համակարգի մարմնի ղեկավարի որոշմամբ.
- մարզային տարահանման հանձնաժողովները՝ տարածքային կառավարման մարմնի ղեկավարի որոշմամբ.
- համայնքային տարահանման հանձնաժողովը՝ համայնքի ղեկավարի որոշմամբ.
- կազմակերպության տարահանման հանձնաժողովը՝ կազմակերպության ղեկավարի որոշմամբ:

5. Տարահանման հանձնաժողովի նախագահ է նշանակվում հանձնաժողովը ստեղծող մարմնի ղեկավարի տեղակալը (այդպիսին չլինելու դեպքում՝ տվյալ ղեկավարի կողմից նշանակված անձը):

6. Տարահանման հանձնաժողովների կազմում նշանակվում են պետական, պետական կառավարման համակարգի, տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների, կազմակերպությունների, զորահավաքային առաջադրանք ունեցող և տրանսպորտային կազմակերպությունների, հասարակական կարգի պահպանման ոլորտի լիազոր մարմնի ներկայացուցիչներ:

7. Բնակչության տարահանման կազմակերպումը, տարահանված բնակչության տեղաբաշխումն ու կենսապահովումը և մշտական բնակության վայրեր բնակչության վերադարձն ապահովում են պետական, պետական կառավարման համակարգի, տարածքային կառավարման ու տեղական ինքնակառավարման մարմինները՝ տարահանման հանձնաժողովների միջոցով՝ նախապես մշակված պլանների համաձայն:

8. Տարահանման պլաններում ներառվում են նաև հաշմանդամություն, ինքնուրույն տեղաշարժման դժվարություններ ունեցող անձանց, ինչպես նաև հղիների և կերակրող մայրերի համար տարահանման կազմակերպման և իրականացման առանձնահատկությունները:

9. Տարահանման մասին որոշումն ընդունում է Կառավարությունը, իսկ հակառակորդի հանկարծակի հարձակման դեպքում՝ տարածքային կառավարման մարմինները, համայնքները և տվյալ տարածքի զինվորական կայազորի պետը՝ իր իրավասության սահմաններում:

10. Կազմակերպությունում նյութական և մշակութային արժեքների տարահանման վերաբերյալ որոշում ընդունում է տվյալ կազմակերպության ղեկավարը՝ համաձայն պետական, պետական կառավարման համակարգի մարմինների կողմից սահմանված ցանկի, իսկ ոչ պետական, պետական կառավարման համակարգի կազմակերպությունների նյութական և մշակութային արժեքները՝ համապատասխան արժեքները կառավարող մարմինները:

11. Բնակչության, նյութական և մշակութային արժեքների տարահանման կարգը սահմանում է Կառավարությունը:

Հոդված 22. Բնակչության պատասպարումը

1. Բնակչության պատասպարումը քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցներում մարդկանց կյանքի և գործունեության ապահովման հիմնական միջոցն է:
2. Բնակչության պատասպարումն իրականացվում է հետևյալ քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցներում՝

1) ստորգետնյա հատուկ շինություններ՝ ապաստարաններ, թաքստոցներ (հակաճառագայթային, պարզագույն, նկուղներ, կիսանկուղներ, խորացված տարածքներ, հանքախորշեր, ստորգետնյա անցումներ), մետրոպոլիտեն.

2) բնակելի, հասարակական և արտադրական նշանակության օբյեկտների տարածքներ՝ հարմարեցված թաքստոցներ, նկուղներ, կիսանկուղներ, ստորգետնյա հատվածներ:

3. Բնակչության պատասպարման միջոցառումների կազմակերպման և իրականացման ընթացքում հաշվի են առնվում նաև հաշմանդամություն, ինքնուրույն տեղաշարժման դժվարություններ ունեցող անձանց, ինչպես նաև հղիների և կերակրող մայրերի համար պատասպարման հետ կապված առանձնահատկությունները:
4. Բնակչության պատասպարման կարգը սահմանում է Կառավարությունը:

Հոդված 23. Բնակչությանն անհատական պաշտպանության միջոցներով ապահովումը.

1. Անհատական պաշտպանության միջոցներով ապահովվում են՝
 - փրկարար ուժերի անձնակազմը՝ զտող հակազագերով, շնչադիմակներով, մաշկի պաշտպանության միջոցներով, իսկ քիմիական վտանգավոր օբյեկտներում վթարի վերացման աշխատանքներին մասնակցող փրկարար ուժերի անձնակազմը նաև լրացուցիչ մեկուսացնող և արդյունաբերական հակազագերով.
 - սահմանամերձ՝ մինչև 10 կմ շառավղով գոտու բնակավայրերի բնակչությունը՝ զտող հակազագերով և համագորային պաշտպանական լրակազմերով.
 - կազմակերպությունների աշխատողները, Հայկական ատոմային էլեկտրակայանի շուրջ 10 կմ շառավղով գոտու բնակավայրերի բնակչությունը՝ զտող հակազագերով և շնչադիմակներով.
 - քիմիական վտանգավոր օբյեկտների անձնակազմը՝ մեկուսացնող և արդյունաբերական հակազագերով.
 - բնակչությունը՝ զտող հակազագերով:
2. Անհատական պաշտպանության միջոցներով բնակչության ապահովման կարգը սահմանում է Կառավարությունը:

Հոդված 24. Ռազմական գործողությունների հետևանքով տուժած բնակչության բժշկական օգնության և սպասարկման ապահովումը

1. Ռազմական գործողությունների հետևանքով տուժած բնակչության բժշկական օգնության և սպասարկման ապահովումը ներառում է՝
 - Հայաստանի Հանրապետության վրա զինված հարձակման, դրա

անմիջական վտանգի առկայության կամ պատերազմ հայտարարելու դեպքում բնակչության բժշկական օգնության ու սպասարկման կազմակերպումը.

- սանիտարահակահամաճարակային միջոցառումների կազմակերպումը և իրականացումը:
2. Ռազմական գործողությունների հետևանքով տուժած բնակչության բժշկական օգնության և սպասարկման ապահովման պատասխանատուն է առողջապահության բնագավառի պետական կառավարման լիազոր մարմինը:

Հոդված 25. Վտանգավոր տարածքների բացահայտումը, ճառագայթային, քիմիական և մանրէաբանական միջոցներից վնասազերծումն ու վարակազերծումը

1. Վտանգավոր տարածքների բացահայտման, ճառագայթային, քիմիական և մանրէաբանական միջոցներից վնասազերծման ու վարակազերծման ապահովման նպատակներն են՝
 - շրջակա միջավայրի օբյեկտների (օդ, ջուր, հող, ընդերք, կենդանական և բուսական աշխարհ), պարենային հումքի, սննդամթերքի, անասնակերի ռադիոակտիվ, քիմիական աղտոտվածության ու կենսաբանական վարակվածության բացահայտումը և հնարավոր արագ հետազոտական մեթոդներով որակական և քանակական ցուցանիշների որոշումը.
 - շրջակա միջավայրից վերցված փորձանմուշներում՝ լաբորատոր պայմաններում ռադիոակտիվ, քիմիական նյութերի բաղադրության ու միկրոօրգանիզմների տեսակի որոշումն ու եզրակացության տրամադրումը.
 - ռադիոակտիվ, քիմիական նյութերից ու վարակիչ հիվանդությունների հարուցիչներից մարդկանց, գյուղատնտեսական կենդանիների և մշակաբույսերի պաշտպանության առաջնահերթ միջոցառումների իրականացումը:
2. Վտանգավոր տարածքների բացահայտման, ռադիոակտիվ, քիմիական նյութերի ու վարակիչ հիվանդությունների հարուցիչների վնասազերծման և վարակազերծման գործընթացի համակարգումը, այդ գործընթացում ներգրավված պետական, պետական կառավարման համակարգի մարմինների հետ փոխգործողության կազմակերպումն իրականացնում է Լիազոր մարմինը:
3. Վտանգավոր տարածքների բացահայտման, ճառագայթային, քիմիական և մանրէաբանական միջոցներից վնասազերծման ու վարակազերծման կարգը սահմանում է Կառավարությունը:

Հոդված 26. Տարահանված բնակչության կենսապահովումը

1. Տարահանված բնակչության կենսապահովման գործընթացը կազմակերպվում է տարածքային սկզբունքով:
2. Պետական կառավարման համակարգի, տարածքային կառավարման, տեղական ինքնակառավարման մարմինները և կազմակերպությունները (անկախ կազմակերպատիրավական ձևից)

կազմակերպում և իրականացնում են տարահանված բնակչության տեղաբաշխման տեղամասերում կենսապահովումը:

3. Տարահանված բնակչության տեղաբաշխման տեղամասերում տեղաբաշխված բնակչության կենսապահովման նյութատեխնիկական ապահովումն ու ֆինանսավորումն իրականացվում են Հայաստանի Հանրապետության պետական պահուստի, Հայաստանի Հանրապետության պետական, պետական կառավարման համակարգի, տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների, կազմակերպությունների բյուջեների և օրենքով չարգելված այլ միջոցների հաշվին:
4. Բնակչության տարահանման, հաշմանդամների, հիվանդների և տուժածների փոխադրման ու քաղաքացիական պաշտպանության միջոցառումների տրանսպորտային ապահովումը, Լիազոր մարմնի ներկայացրած հայտերի համաձայն կազմակերպում և իրականացնում է տրանսպորտի ոլորտի պետական կառավարման համակարգի մարմինը:
5. Տարահանված բնակչության կենսապահովման կարգն ու չափաքանակները սահմանում է Կառավարությունը:

Հոդված 27. Չոհվածների ճանաչման ներկայացնելը, հաշվառումը և հուղարկավորումը

1. Բնակչության շրջանում զոհվածների ճանաչման ներկայացնելու, հաշվառման, միջոցառումները կազմակերպում և իրականացնում են տարածքային կառավարման, տեղական ինքնակառավարման մարմիններն ու կազմակերպությունները՝ Կառավարության սահմանած կարգով:
2. Գերեզմանատներում հուղարկավորությունների կազմակերպումը՝ գերեզմանների տրամադրումը, դրանց հաշվառումը, գերեզմանատների պահպանումն ու շահագործումն իրականացվում է «Հուղարկավորության կազմակերպման և գերեզմանատների ու դիակիզարանների շահագործման մասին» օրենքով սահմանված կարգով:
3. Չոհվածների հուղարկավորումը բնակչության սանիտարահիգիենիկ և հակահամաճարակային միջոցառումների ապահովման մասն է, որն իրականացվում է վարակիչ հիվանդությունների առաջացման և տարածման կանխարգելման նպատակով:

Հոդված 28. Շրջակա միջավայրի, սննդամթերքի նկատմամբ ճառագայթային, քիմիական ու կենսաբանական մշտական հսկողության ուժեղացումը

1. Ռազմական դրության ժամանակ՝ շրջակա միջավայրի օբյեկտներում ռադիոակտիվ նյութերի ճառագայթային անվտանգության նորմերով սահմանված թույլատրելի խտությունների գերազանցման, քիմիական նյութերի սահմանային թույլատրելի խտությունների ավելացման, ինչպես նաև վարակիչ հիվանդությունների հարուցիչներ հանդիսացող միկրոօրգանիզմների հայտնաբերման և մարդկանց ու կենդանիների հատուկ վտանգավոր վարակիչ հիվանդությունների ծագման մասին տեղեկություններն ներկայացվում են Լիազոր մարմնին և վերադաս մարմին՝ ըստ գերատեսչական ենթակայության:

2. Հետագա տեղեկատվությունը հաղորդվում է յուրաքանչյուր չորս ժամը մեկ անգամ՝ առկա կապուղիներով:
3. Լիազոր մարմին ներկայացվող տեղեկատվական փաստաթղթերի ձևերը և լրացման կարգը յուրաքանչյուր մարմնի համար սահմանվում են վերադաս մարմնի կողմից:

Հոդված 29. Փրկարարական և անհետաձգելի վթարավերականգնողական աշխատանքների կազմակերպումը և իրականացումը ռազմական գործողությունների հետևանքով առաջացած խոցման օջախներում

1. Փրկարարական և անհետաձգելի վթարավերականգնողական աշխատանքները կազմակերպում և իրականացվում են քաղաքացիական պաշտպանության պլաններին համապատասխան:
2. Փրկարարական աշխատանքների ընթացքում իրականացվում են՝
 - աշխատանքային տեղամասերի ընդհանուր և հատուկ հետախուզություն.
 - հրդեհների մեկուսացում և մարում.
 - տուժածների որոնում և դուրս բերում վտանգավոր տարածքներից.
 - թաքստոցների և ապաստարանների մուտքերի մաքրում.
 - տուժածներին առաջին օգնության ցուցաբերում և բժշկական հաստատություններ տեղափոխում.
 - վտանգավոր տարածքներից բնակչության տարահանում.
 - բուժկանխարգելիչ, սանիտարահիգիենիկ և հակահամաճարակային միջոցառումներ:
3. Անհետաձգելի վթարավերականգնողական աշխատանքները ներառում են՝
 - ճանապարհների և կամուրջների մաքրում (վերականգնում).
 - ջրամատակարարման, ջրահեռացման, կոյուղու, էլեկտրամատակարարման և կապի համակարգերի վթարների վերացում և վերականգնում.
 - փլուզմամբ սպառնացող կոնստրուկցիաների (շինությունների) ամրացում կամ փլեցում.
 - թաքստոցների և ապաստարանների վերականգնում.
 - զորահավաքային առաջադրանք ունեցող կազմակերպությունների գործունեության վերականգնում.
 - փլուզումներում երթուղիների ստեղծում:
4. Սույն հոդվածի 2-րդ և 3-րդ մասով սահմանված միջոցառումներն իրականացնում են պետական, պետական կառավարման համակարգի, տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմիններն ու կազմակերպություններն իրենց լիազորությունների շրջանակներում:

Հոդված 30. Հասարակական կարգի ապահովման ուժեղացումը

1. Ռազմական դրության ժամանակ քաղաքներում և այլ բնակավայրերում, կազմակերպություններում (օբյեկտներում), տարահանման հավաքակայաններում ու տրանսպորտային մայրուղիներում հասարակական կարգի և գույքի պահպանման, ինչպես նաև տարահանված բնակավայրերում և օբյեկտներում մնացած գույքի

պահպանությունը և տարահանման երթուղիներում ճանապարհային երթևեկության անվտանգությունը ապահովում է հասարակական կարգի պահպանման ոլորտի պետական կառավարման համակարգի լիազոր մարմինը:

Հոդված 31. Փրկարարական աշխատանքների կազմակերպման ու իրականացման համար Հայաստանի Հանրապետությունում գործող էլեկտրոնային հաղորդակցության ցանցերի առաջնահերթ օգտագործումը

1. Փրկարարական աշխատանքների կազմակերպման ու իրականացման համար Հայաստանի Հանրապետությունում գործող էլեկտրոնային հաղորդակցության ցանցերի առաջնահերթ օգտագործման ապահովումը իրականացնում է կապի ոլորտի պետական կառավարման համակարգի մարմինը՝ ըստ քաղաքացիական պաշտպանության պլանի կամ ռազմական դրության ժամանակ ներկայացված հայտերի:
2. Ռազմական դրության ժամանակ էլեկտրոնային հաղորդակցության ցանցերի շահագործման, կառավարման և լրացուցիչ կապուղիների տրամադրման կարգը սահմանում է Կառավարությունը.

Գ Լ ՈՒ Խ 6

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՂԵԿԱՎԱՐՈՒՄԸ

Հոդված 32. Քաղաքացիական պաշտպանության ղեկավար կազմը

1. Հայաստանի Հանրապետության վարչապետը Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական պաշտպանության պետն է և իրականացնում է քաղաքացիական պաշտպանության ղեկավարումը:
2. Լիազոր մարմնի ղեկավարը Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական պաշտպանության պետի տեղակալն է:
3. Պետական, պետական կառավարման համակարգի, տարածքային կառավարման մարմինների, համայնքների ու կազմակերպությունների ղեկավարներն ի պաշտոնե հանդիսանում են համապատասխան պետական, պետական կառավարման համակարգի, տարածքային կառավարման մարմինների, համայնքների ու կազմակերպությունների քաղաքացիական պաշտպանության պետեր:
4. Լիազոր մարմնի տարածքային ստորաբաժանումների ղեկավարները հանդիսանում են համապատասխան մարզի և Երևան քաղաքի քաղաքացիական պաշտպանության պետերի տեղակալներ:
5. Քաղաքացիական պաշտպանության պետերն իրենց իրավասության սահմաններում՝
 - ապահովում են քաղաքացիական պաշտպանության ուժերի մշտական պատրաստականությունը.
 - կազմակերպում և ղեկավարում են քաղաքացիական պաշտպանության միջոցառումների իրականացումը.
 - ընդունում են քաղաքացիական պաշտպանությանը վերաբերվող իրավական ակտեր.

- հաստատում են քաղաքացիական պաշտպանության հիմնահարցերով նախապատրաստման տարվա հիմնական միջոցառումների պլանը:
6. Պետական, պետական կառավարման մարմինների, համայնքների ու կազմակերպությունների քաղաքացիական պաշտպանության պետերի տեղակալներ են հանդիսանում պետական, պետական կառավարման մարմինների, համայնքների (բացառությամբ՝ Երևան քաղաքի) ու կազմակերպությունների պետերի կողմից նշանակված անձինք:

Հոդված 33. Քաղաքացիական պաշտպանության ծառայությունները

1. Քաղաքացիական պաշտպանության ծառայություններ ստեղծվում են պետական կառավարման համակարգի, տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմիններում քաղաքացիական պաշտպանության միջոցառումների իրականացման ընթացքում միևնույն ուղղվածության ծառայություններ մատուցող կազմակերպությունների (անկախ կազմակերպատիրական ձևից), քաղաքացիական պաշտպանության կազմավորումների գործունեության կազմակերպման համար:
2. Քաղաքացիական պաշտպանության ծառայություններն ստեղծվում են պետական կառավարման համակարգի, տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների, կազմակերպությունների ղեկավարների հրամաններով և որոշումներով.
3. Քաղաքացիական պաշտպանության ծառայությունների ստեղծման, նախապատրաստման և գործունեության կարգը սահմանում է Կառավարությունը:

ԳԼՈՒԽ 7

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ, ՊԵՏԱԿԱՆ, ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ, ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԵՎ ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ ԻՐԱՎԱՍՈՒԹՅՈՒՆԸ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏՈՒՄ

Հոդված 34. Հայաստանի Հանրապետության կառավարության իրավասությունը

1. Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը՝
 - սահմանում է քաղաքացիական պաշտպանության միջոցառումների իրականացման կարգը.
 - հաստատում է քաղաքացիական պաշտպանության զարգացման ծրագրերը և վերահսկում դրանց կատարումը.
 - սահմանում է տարածքների և կազմակերպությունների դասակարգումը քաղաքացիական պաշտպանության տեսանկյունից.
 - սահմանում է կառավարման (ղեկավարման) պահեստային

կետերի բացազատման վայրերը (բացառությամբ ՀՀ գինված ուժերի և այլ գորքերի կառավարման պահեստային կետերի), դրանց ներկայացվող պահանջները և աշխատանքների կազմակերպման կարգը.

- սահմանում է քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցների հաշվառման, պահպանության վիճակի մոնիթորինգի (մշտադիտարկման) կարգը.
- սահմանում է գործունեության կայունության բարձրացման հանձնաժողովների օրինակելի կանոնադրությունը.
- ստեղծում է տուժածներին օգնություն ցուցաբերելու նպատակով պարենային, կոլեկտիվ և անհատական պաշտպանության միջոցների, բժշկական ու բժշկասանիտարական գույքի, նյութական այլ պաշարների ֆոնդեր.
- իրականացնում է սույն օրենքով սահմանված այլ իրավասություններ:

Հոդված 35. Լիազոր մարմնի իրավասությունը

1. Լիազոր մարմինը՝

- քաղաքացիական պաշտպանության հանրապետական պլանը ներկայացնում է անվտանգության խորհուրդ՝ հաստատման.
- կազմակերպում է պետական, պետական կառավարման համակարգի, տարածքային կառավարման մարմինների, տեղական ինքնակառավարման մարմինների և կազմակերպությունների գործունեությունը քաղաքացիական պաշտպանության բնագավառում.
- կազմակերպում է պետական, պետական կառավարման համակարգի, տարածքային կառավարման մարմինների, տեղական ինքնակառավարման մարմինների ղեկավարների պատրաստումն ու բնակչության ուսուցումը.
- ապահովում է տուժածներին օգնություն ցուցաբերելու նպատակով պարենային, կոլեկտիվ և անհատական պաշտպանության միջոցների, բժշկական ու բժշկասանիտարական գույքի, նյութական այլ պաշարների, ֆոնդերի նպատակային օգտագործումը.
- իրականացնում է քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցների ընդհանուր հաշվառում, պահպանության վիճակի մոնիթորինգ (մշտադիտարկում).
- մշակում է քաղաքացիական պաշտպանության հիմնահարցերով նախապատրաստման տարվա հիմնական միջոցառումների պլանը.
- հսկողություն է իրականացնում փրկարար ուժերի գործունեության նկատմամբ.
- իր իրավասության սահմաններում մշակում է քաղաքացիական պաշտպանության ոլորտի իրավական ակտերի նախագծերը.
- կազմակերպում է քաղաքացիական պաշտպանության ոլորտում պետական մարմինների միջև փոխգործակցությունը.
- ապաստարան կամ հակաճառագայթային **թաքստոցների** ներառող շինությունների քանդման թույլտվության մասին համաձայնության տրամադրումը:

Հոդված 36. Պետական, պետական կառավարման համակարգի մարմինների

ընդհանուր իրավասությունները

1. Պետական, **պետական կառավարման համակարգի** մարմինները՝
 - կազմակերպում են իրենց աշխատողների պաշտպանությունը.
 - կազմակերպում են քաղաքացիական պաշտպանության միջոցառումների պլանավորումը և իրականացումը.
 - կազմակերպում են իրենց ենթակա կարևորագույն նշանակության կազմակերպությունների (օբյեկտների) և զորահավաքային առաջադրանք ունեցող կազմակերպությունների կայուն գործունեությունը և պահպանությունը.
 - իրենց լիազորությունների շրջանակներում ստեղծում և պահպանում են քաղաքացիական պաշտպանության միջոցառումների իրականացման համար անհրաժեշտ գույքի, նյութատեխնիկական և այլ միջոցների պաշարներ.
 - մշակում են իրենց քաղաքացիական պաշտպանության պլանը, նախապատրաստման հիմնական միջոցառումների ամենամյա պլանները և ապահովում դրանց կատարումը.
 - ստեղծում են քաղաքացիական պաշտպանության կառավարման, կապի և ազդարարման համակարգեր և ապահովում դրանց գործունեությունը.
 - իրենց լիազորությունների շրջանակներում կազմակերպում և իրականացնում են քաղաքացիական պաշտպանության միջոցառումներ.
 - կազմակերպում են քաղաքացիական պաշտպանության հիմնահարցերով համակարգի և ենթակա կազմակերպությունների պատրաստում և աշխատողների ուսուցում:

Հոդված 37. Տարածքային կառավարման մարմինների իրավասությունները

1. Տարածքային կառավարման մարմինները՝
 - պլանավորում, կազմակերպում և ղեկավարում են քաղաքացիական պաշտպանության միջոցառումների իրականացումը մարզի տարածքում.
 - համակարգում են կամավոր փրկարարական ուժերի ստեղծման և գործունեության ապահովման միջոցառումները.
 - կազմակերպում են պետական, պետական կառավարման համակարգի մարմինների տարածքային ստորաբաժանումների գործունեությունը քաղաքացիական պաշտպանության ոլորտում.
 - համակարգում են մարզի կարևորագույն նշանակության կազմակերպությունների (օբյեկտների) և զորահավաքային առաջադրանք ունեցող կազմակերպությունների կայուն գործունեությունը.
 - համակարգում են քաղաքացիական պաշտպանության միջոցառումների իրականացման համար անհրաժեշտ գույքի, նյութատեխնիկական և այլ միջոցների պաշարների ստեղծման և պահպանման միջոցառումները.
 - կազմակերպում և ապահովում են քաղաքացիական

պաշտպանության կառավարման, կապի և ազդարարման համակարգերի ստեղծման և մշտական պատրաստականության ապահովման գործընթացը.

- համակարգում են քաղաքացիական պաշտպանության գծով մարզի ղեկավար կազմի պատրաստման և բնակչության ուսուցման միջոցառումները.
- Լիազոր մարմնի հետ պլանավորում և իրականացնում են տուժած բնակչության կենսապահովման միջոցառումները.
- Լիազոր մարմնի հետ պլանավորում և իրականացնում են մարզի բնակչության, նյութական և մշակութային արժեքների տարահանումը ու տեղաբաշխումը, ինչպես նաև տարահանվածների կենսապահովումը.
- կազմակերպում են մարզի բնակչության պատսպարման և անհատական պաշտպանության միջոցներով ապահովման գործընթացը.
- ապահովում են ռազմական դրության ժամանակ Էլեկտրամատակարարման, գազամատակարարման, ջեռուցման համակարգերի, տրանսպորտի, տրանսպորտային հաղորդակցության ուղիների պատրաստությունը.
- կազմակերպում են երկաթգծային և ավտոմոբիլային շրջանցիկ ուղիների կառուցումը.
- ապահովում են ջրամատակարարման աղբյուրների (կետերի) տեղաբաշխումը հնարավոր վտանգավոր գոտիների սահմաններից դուրս.
- ապահովում են մարզում երկուսից ոչ պակաս անկախ ջրավազանների առկայությունը:

Հոդված 38. Տեղական ինքնակառավարման մարմինների իրավասությունները

1. Տեղական ինքնակառավարման մարմինները, որպես պետության պատվիրակած լիազորություն՝

- կազմակերպում են համայնքի քաղաքացիական պաշտպանության միջոցառումների պլանավորումն և իրականացումը.
- կազմակերպում են փրկարարական և անհետաձգելի վթարավերականգնողական աշխատանքները.
- համակարգում են քաղաքացիական պաշտպանության գծով համայնքապետարանի (Երևանի քաղաքապետարանի) աշխատակազմի, ինչպես նաև համայնքային հիմնարկների, կազմակերպությունների աշխատողների պատրաստումը և բնակչության ուսուցումը.
- ստեղծում են քաղաքացիական պաշտպանության կառավարման, կապի և լուրերի (տեղային) ազդարարման համակարգեր և ապահովում դրանց գործունեությունը.
- իրենց իրավասության սահմաններում իրականացնում են քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցների հաշվառում, բնակչությանը քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցներին ամրագրում.
- իրականացնում են համայնքի բնակչության, նյութական և մշակութային արժեքների տարահանումը, բնակչության

պատասպարումը և անհատական պաշտպանության միջոցներով ապահովումը, ինչպես նաև ընդունումը, տեղաբաշխումն ու կենսաապահովումը.

- իրականացնում է վթարային և վերականգնողական միջոցառումներ՝ արտակարգ իրավիճակներում համայնքային ենթակայության կենսաապահովման օբյեկտների անխափան աշխատանքն ապահովելու համար.
- մշակում են գյուղատնտեսական կենդանիների հարկադիր զանգվածային սպանդի և անասնապահական մթերքների վերամշակման ու պահպանման միջոցառումները.
- սահմանում են կենդանիների պահելու ռեժիմները տարածքի ճառագայթային, քիմիական աղտոտվածության և կենսաբանական վարակվածության դեպքում.
- կազմակերպում են գյուղատնտեսական կենդանիների մասսայական պատվաստման միջոցառումները.
- ստեղծում են հանքային պարարտանյութերի և թունաքիմիկատների պաշարներ՝ բույսերի հիվանդությունների դեմ պայքարի նպատակով և կազմակերպում դրանց պահպանությունը.
- ստեղծում են քաղաքացիական պաշտպանության կազմակերպման համար անհրաժեշտ ուժեր և ապահովում են այդ ուժերի պատրաստականությունը.
- ստեղծում են համայնքային քաղաքացիական պաշտպանության ծառայություններ:

2. Տեղական ինքնակառավարման մարմինները, որպես սեփական լիազորություն՝

- իրականացնում են համայնքի բնակչության ազդարարումը.
- իր իրավասության սահմաններում պլանավորում և իրականացնում են միջոցառումներ ռազմական դրության ժամանակ համայնքային ենթակառուցվածքների և կազմակերպությունների անխափան և անվտանգ գործունեության ապահովման ուղղությամբ:

ԳԼՈՒԽ 8

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ ԵՎ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏՈՒՄ

Հոդված 39. Կազմակերպությունների ընդհանուր իրավունքներն ու պարտականությունները

1. Կազմակերպությունների **ընդհանուր** իրավունքներն են՝

- ստանալ ճշգրիտ տեղեկություն իրենց պաշտպանվածության աստիճանի մասին.
- ստանալ քաղաքացիական պաշտպանության միջոցառումների

իրականացման հետևանքով կրած վնասների համարժեք փոխհատուցում.

- ստանալ քաղաքացիական պաշտպանության հիմնահարցերով ուսուցում.
- տեղեկացված լինել քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցների տեղակայման մասին:

2. Կազմակերպությունների **ընդհանուր** պարտականությունները՝

- իրականացնում են իրենց աշխատողների պաշտպանությունը.
- պլանավորում, կազմակերպում և իրականացնում են կազմակերպությունում քաղաքացիական պաշտպանության միջոցառումները.
- մշակում են կազմակերպության քաղաքացիական պաշտպանության պլանը, քաղաքացիական պաշտպանության նախապատրաստման ամենամյա պլաններ և ապահովում դրանց կատարումը.
- կազմակերպում են քաղաքացիական պաշտպանության գծով կազմակերպության ղեկավար կազմի պատրաստումն և աշխատողների ուսուցումը.
- հիմնում են քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցների ֆոնդեր և իրականացնում աշխատողների պատասպարումը.
- քաղաքացիական պաշտպանության կարիքների համար տրամադրում են սեփականության իրավունքով իրենց պատկանող շարժական և անշարժ գույք Կառավարության սահմանված կարգով համարժեք փոխհատուցմամբ:

Հոդված 40. Չորահավաքային առաջադրանք ունեցող կազմակերպությունների ընդհանուր պարտականությունները

1. Չորահավաքային առաջադրանք ունեցող կազմակերպությունները ռազմական դրության ժամանակ կազմակերպության կայուն գործունեության ապահովման ուղղությամբ՝

- ստեղծում են գործունեության կայունության բարձրացման հանձնաժողովներ և կազմակերպում նրանց աշխատանքը.
- ստեղծում են կազմակերպության վթարային կառավարման և տեղային ազդարարման համակարգեր և ապահովում նրանց անխափան աշխատանքը.
- մշակում են վթարային իրավիճակների առաջացման վտանգի նվազեցման, արտադրության անվթար կանգնեցման, վթարների տեղայնացման և հետևանքների վերացման, ինչպես նաև խափանված արտադրության վերականգման կազմակերպման հրահանգներ.
- նախապատրաստում են կազմակերպության ուժերը և միջոցները՝ վթարային իրավիճակների հետևանքների վերացման և արտադրության վերականգման միջոցառումների անցկացման համար.
- ստեղծում են կազմակերպությունում տեխնոլոգիական գործընթացի, արտադրամասերի տարածքների և օդային միջավայրի վտանգավոր նյութերով և փոշիացած մասնիկներով աղտոտվածության մակարդակի ավտոմատացված հսկողության համակարգեր.
- հնարավոր փլուզումների և վարակման գոտիներում ստեղծում են

քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցների, ուժեղացնում ապաստարանների ու հակաճառագայթային թաքստոցների պաշտպանական հատկությունները.

- ապահովում են կազմակերպության էներգամատակարարումը երկու անկախ աղբյուրներից.
- ապահովում են կազմակերպության ջրամատակարարումը երկու անկախ աղբյուրներից, որից մեկը նպատակահարմար է ունենալ ստորգետնյա.
- ապահովում են կազմակերպության գազամատակարարումը երկու անկախ աղբյուրներից.
- խոցման միջոցների կիրառման դեպքում կազմակերպության աշխատանքը փոխադրում են վթարային ռեժիմի.
- խոցման միջոցների կիրառման հետևանքների վերացումից հետո կազմակերպում են կազմակերպության աշխատանքի վերականգնումը.
- կուտակում են անհատական պաշտպանության միջոցները.
- ստեղծում են քիմիապես վտանգավոր օբյեկտներում թափված քիմիական վտանգավոր նյութերի չեզոքացման և տարածքի, վարակված շինությունների, տրանսպորտային միջոցների, հագուստի, կոշիկի ապագազացման համար նախատեսված նյութերի պաշարներ.
- նախատեսում և ներդնում են քիմիական վտանգավոր նյութերի արտանետումների չեզոքացման ավտոմատացված համակարգեր.
- մշակում և իրականացնում են կազմակերպության տարածքի պահպանության միջոցառումները:

Հոդված 41. Բժշկական օգնություն և սպասարկում իրականացնող կազմակերպությունների (անկախ սեփականության ձևից) պարտականությունները

1. Բժշկական օգնություն և սպասարկում իրականացնող (անկախ սեփականության ձևից) կազմակերպությունները՝
 - ստեղծում և պահպանում են անձեռնմխելի դեղորայքի, վիրակապական նյութերի, բժշկական գույքի, մահճակալային ֆոնդեր.
 - կնքում են պայմանագրեր տրանսպորտային կազմակերպությունների հետ հիվանդներին (վիրավորներին) տարահանելու համար բժշկական հաստատություններին մեքենաներ տրամադրելու նպատակով:

Գ Լ ՈՒ Խ 9

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐԻ, ՔԱՂԱՔԱՑԻՈՒԹՅՈՒՆ ԶՈՒՆԵՑՈՂ ԱՆՁԱՆՑ ԵՎ ՕՏԱՐԵՐԿՐՅԱ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐԻ

Հոդված 42. Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիների իրավունքներն և պարտականությունները

1. Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիները, օրենքով սահմանված կարգով, իրավունք ունեն՝
 - ստանալ ճշգրիտ տեղեկություն իրենց պաշտպանվածության աստիճանի մասին.
 - ստանալ քաղաքացիական պաշտպանության միջոցառումների իրականացման հետևանքով կրած վնասների համարժեք փոխհատուցում.
 - ստանալ քաղաքացիական պաշտպանության հիմնահարցերի ուսուցում.
 - տեղեկացված լինել քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցների տեղակայման մասին և ըստ պաշտպանական կառույցի իրենց ամրագրման մասին.
 - մասնակցել քաղաքացիական պաշտպանության միջոցառումների իրականացմանը:
2. Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիները, օրենքով սահմանված կարգով, պարտավոր են՝ ռազմական դրության ժամանակ քաղաքացիական պաշտպանության միջոցառումների իրականացման ապահովման համար տրամադրել սեփականության իրավունքով իրենց պատկանող շարժական և անշարժ գույք, ներառյալ տրանսպորտային միջոցներ՝ օրենքով սահմանված կարգով համարժեք փոխհատուցմամբ:

Հոդված 43. Քաղաքացիություն չունեցող անձանց և օտարերկրյա քաղաքացիների իրավունքներն ու պարտականությունները.

1. Քաղաքացիություն չունեցող անձանց և օտարերկրյա քաղաքացիների իրավունքները սահմանվում են սույն օրենքի 42-րդ հոդվածի 1-րդ մասի համաձայն:
2. Քաղաքացիություն չունեցող անձինք և օտարերկրյա քաղաքացիները պարտավոր են կատարել պատասպարման, վտանգավոր տարածքներից բնակչության տարահանման, ինչպես նաև բնակչության կողմից վարվելակերպի կանոնների պահպանման վերաբերյալ ազդարարման և իրազեկման համակարգով տրված քաղաքացիական պաշտպանության համակարգի մարմինների հրահանգները:
3. Քաղաքացիություն չունեցող անձինք և օտարերկրյա քաղաքացիները քաղաքացիական պաշտպանության միջոցառումներում ներգրավվում են սույն օրենքին և Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերին համապատասխան:

Հոդված 44. Զաղաքացիական պաշտպանության ուժերը

1. Զաղաքացիական պաշտպանության ուժերն են՝
 - քաղաքացիական պաշտպանության ստորաբաժանումները.
 - փրկարար ուժերը.
 - քաղաքացիական պաշտպանության կազմավորումները:
2. Զաղաքացիական պաշտպանության միջոցառումներին կարող են ներգրավվել նաև Հայաստանի Հանրապետության զինված ուժերի և այլ զորքերի ստորաբաժանումներն ու զինվորական այլ կազմակերպություններն, աշխարհագործը:

Հոդված 45. Զաղաքացիական պաշտպանության ստորաբաժանումները

1. Զաղաքացիական պաշտպանության ստորաբաժանումներն ընդգրկվում են լիազոր մարմնի կազմում, համարվում են մշտական պատրաստության փրկարարական ստորաբաժանումներ և նախատեսված են քաղաքացիական պաշտպանության միջոցառումների իրականացման համար:
2. Զաղաքացիական պաշտպանության ստորաբաժանումների համալրման, նախապատրաստման, մարտական կիրառման կարգը և իրավասությունը կարգավորվում են «Զաղաքացիական պաշտպանության ստորաբաժանումների մասին» օրենքով:

Հոդված 46. Փրկարար ուժերը

1. Փրկարար ուժերը ստեղծվում են լիազոր մարմնի կազմում, կարող են ստեղծվել համայնքների ղեկավարների կողմից՝ միջհամայնքային և համայնքային փրկարար ուժերը, կազմակերպությունների կողմից՝ այլ փրկարար ուժերը:
2. Փրկարար ուժերի ստեղծման և գործունեության հիմքերն ու կարգը, փրկարարական և անհետաձգելի վթարավերականգնողական աշխատանքներին մասնակցող փրկարարների և քաղաքացիների իրավունքները, պարտականությունները, սոցիալական երաշխիքները և նյութական ապահովության հիմքերը կարգավորվում են «Փրկարար ուժերի և փրկարարի կարգավիճակի մասին» օրենքով:

Հոդված 47. Զաղաքացիական պաշտպանության կազմավորումները

1. **Զաղաքացիական պաշտպանության կազմավորումները** նախատեսված են փրկարարական և վթարավերականգնողական աշխատանքների կատարման համար:
2. **Զաղաքացիական պաշտպանության կազմավորումները** ստեղծվում են համապատասխան քաղաքացիական պաշտպանության պետերի որոշումներով:
3. **Զաղաքացիական պաշտպանության կազմավորումների ստեղծման, նախապատրաստման և գործունեության կարգը սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը:**
4. **Կազմավորումների տեսակները, թիվը, կազմակերպական**

կառուցվածքը և հագեցվածության (ապահովման) նորմերը մշակում ու հաստատում են կազմավորումներ ստեղծող քաղաքացիական պաշտպանության պետերը՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության կողմից սահմանված կարգով համաձայնեցնելով լիազոր մարմնի հետ:

5. Կազմավորումների ապահովումը հատուկ տեխնիկայով և տրանսպորտային միջոցներով իրականացվում է՝

- պետական կառավարման համակարգի մարմիններին պատկանող տեխնիկական միջոցներով.
- համայնքին, կազմակերպությանը և ֆիզիկական անձին պատկանող տեխնիկական միջոցներով՝ պայմանագրային հիմունքներով՝ բացառությամբ ռազմական դրության ժամանակ միջոցառումների իրականացման նպատակով Հայաստանի Հանրապետության զինված ուժերին և այլ զորքերին ամրագրված տեխնիկական միջոցների:

6. Քաղաքացիական պաշտպանության միջոցառումների իրականացման ժամանակ, ինչպես նաև հատուկ տակտիկական ուսումնավարժությունների ընթացքում կազմավորումների ապահովումը սննդով կարող է իրականացվել՝

- համայնքի, կազմակերպության տարածքում գործելու դեպքում՝ համայնքի և կազմակերպության միջոցներով.
- մի քանի համայնքի կամ կազմակերպության տարածքներում գործելու դեպքում՝ այդ համայնքների և կազմակերպությունների միջոցներով՝ պայմանագրային հիմունքներով:

7. Կազմավորումների պատրաստվածության վիճակը գնահատվում է քաղաքացիական պաշտպանության ուսումնավարժությունների ընթացքում՝ այդ ուսումնավարժություններին կազմավորումների ընդգրկմամբ և ամեն տարի ուսումնական տարվա վերջում հատուկ տակտիկական ուսումնավարժության անցկացմամբ:

8. Կազմավորումների պատրաստության վիճակի պլանային և արտապլանային ստուգումներ կարող են իրականացնել՝

1) լիազոր մարմնի ղեկավարը կամ նրա կողմից լիազորված այլ պաշտոնատար անձինք՝ Հայաստանի Հանրապետության ամբողջ տարածքում.

2) պետական կառավարման համակարգի մարմինների ղեկավարները՝ իրենց ենթակա կազմակերպություններում.

3) մարզպետը՝ մարզի տարածքում.

4) համայնքի, կազմակերպության ղեկավարը՝ համապատասխան համայնքում, կազմակերպությունում.

5) Հայաստանի Հանրապետության վարչապետի հանձնարարությամբ՝ այլ պաշտոնատար անձինք:

9. Կազմավորումների գործունեությունն իրականացվում է միանձնյա

դեկավարման սկզբունքով՝ համագործակցելով քաղաքացիական պաշտպանության միջոցառումներում ընդգրկված կառավարման մարմինների, կազմակերպությունների և այլ ուժերի հետ:

10. Կազմակերպությունների կազմավորումները գործում են տվյալ կազմակերպության տարածքում, իսկ մարզի, համայնքի քաղաքացիական պաշտպանության պետի որոշմամբ և կազմակերպության քաղաքացիական պաշտպանության պետի համաձայնությամբ՝ նաև այլ վայրերում:
11. Համայնքային կազմավորումները գործում են տվյալ համայնքի տարածքում և մարզի այլ համայնքների տարածքում՝ համապատասխան մարզպետի որոշմամբ:
12. Կազմավորումների անձնակազմերի ազդարարումն ու հավաքն իրականացվում են համապատասխան քաղաքացիական պաշտպանության պետերի կողմից հաստատված՝ ազդարարման և հավաքի սխեմայի համաձայն:

Գ Լ ՈՒ Խ 11

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆԱԿԱՆ ԿԱՌՈՒՅՑՆԵՐԸ

Հոդված 48. Քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցների համակարգը

1. Քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցների համակարգը ապաստարանների, հակաճառագայթային և պարզագույն թաքստոցների ամբողջությունն է, որն ապահովում է բնակչության պատսպարումը:
2. Ապաստարանները նախատեսված են ռազմական դրության ժամանակ գործունեությունը շարունակող կազմակերպությունների աշխատողների և (կամ) այդ կազմակերպությունների հարակից տարածքներում բնակվող մարդկանց պատսպարման համար:
3. Հակաճառագայթային թաքստոցները նախատեսված են Հայկական ատոմային էլեկտրակայանի միջուկային և (կամ) ճառագայթային վթարների դեպքում նախահարձակ պաշտպանական միջոցառումների իրականացման և շտապ պաշտպանական միջոցառումների պլանավորման գոտիներում գտնվող համայնքների բնակչության և կազմակերպությունների աշխատողների պատսպարման համար, ինչպես նաև թույլ ավերածությունների գոտում (0,1-ից 0,2 կգ/սմ²) գտնվող բնակչության և կազմակերպությունների աշխատողների պատսպարման համար:
4. Պարզագույն թաքստոցները նախատեսված են թույլ ավերածությունների գոտուց դուրս գտնվող բնակչության և կազմակերպությունների աշխատողների պատսպարման համար:
5. Արագ կառուցվող թաքստոցները կառուցվում են հակառակորդի հարձակման սպառնալիքի ժամանակ և նախատեսվում են քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցներին չամրագրված բնակչությանը պատսպարելու համար:
6. Մետրոպոլիտենի ստորգետնյա կայարանները և թունելները

- նախատեսվում են բնակչության պատասպարման համար:
7. Ապաստարանների ցանկը սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը:

Հոդված 49. Բաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցների ֆոնդի կուտակումը

1. Բաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցների ֆոնդի կուտակումն իրականացվում է՝

- քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցների շինարարությամբ.
- նախկինում կառուցված և նպատակային օգտագործման ոչ պիտանի ապաստարանների և հակաճառագայթային թաքստոցների վերակառուցմամբ և վերանորոգմամբ.
- ռազմական դրության ժամանակ պարզագույն թաքստոցները (նկուղիները) հակաճառագայթային թաքստոցների նորմատիվ պահանջներին հարմարեցմամբ.
- արագ կառուցվող թաքստոցների նախատեսմամբ:

2. Բաղաքաշինության ոլորտի պետական կառավարման մարմինը՝

- համակարգում է կառույցների վաղօրոք նախապատրաստման, պահպանման, շահագործման, ինչպես նաև կառուցման, վերակառուցման ու նորոգման միջոցառումների ծրագրի մշակման աշխատանքները.
- հաստատում է նոր շինարարության և կառուցապատման ժամանակ քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցների նախատեսման և իրականացման շինարարական նորմերը:

3. Տեղական ինքնակառավարման մարմինները կազմակերպում և վերահսկում են քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցների հաշվառման, վաղօրոք նախապատրաստման, պահպանման, շահագործման, ինչպես նաև կառուցման, վերակառուցման ու նորոգման աշխատանքները՝ Հայաստանի Հանրապետության վրա զինված հարձակման, դրա անմիջական վտանգի առկայության կամ պատերազմ հայտարարելու դեպքում բնակչության պատասպարման նպատակով:

Հոդված 50. Բաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցների պատրաստականության վիճակի ապահովումը

1. Բաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցների պահպանումը իրականացվում է քաղաքաշինության և քաղաքացիական պաշտպանության բնագավառի նորմերին և կանոններին համապատասխան:
2. Բաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցները խաղաղ ժամանակ կարող են օգտագործվել տնտեսական նպատակներով՝ պահպանելով դրանց պատրաստականության վիճակի բերելու հնարավորությունը քաղաքացիական պաշտպանության պլաններով նախատեսված ժամկետներում:
3. Պետական և պետական մասնակցությամբ առևտրային

կազմակերպությունների մասնավորեցման ընթացքում ապաստարանները և հակաճառագայթային թաքստոցները մասնավորեցման ենթակա չեն: Դրանք Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով առանձնացվում են մասնավորեցվող առևտրային կազմակերպությունների գույքի կազմից և հանձնվում պետական գույքի կառավարման ոլորտի լիազոր մարմնի տնօրինությանը:

4. Ապաստարան կամ հակաճառագայթային թաքստոց ունեցող կազմակերպությունները, ինչպես նաև տնտեսական նպատակներով տվյալ կառույցն օգտագործող կազմակերպությունները կամ ֆիզիկական անձինք Լիազոր մարմնի հետ կնքում են քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցի պահպանման, տնտեսական նպատակով օգտագործման և պատրաստականության բերման մասին պայմանագիր: Բնակավայրերի տարածքում տեղակայված պարզագույն թաքստոցների տարածքները տնտեսական նպատակով օգտագործող իրավաբանական և ֆիզիկական անձինք համայնքի ղեկավարի հետ կնքում են պայմանագիր տվյալ տարածքներն, անհրաժեշտության դեպքում, բնակչության պատսպարման կազմակերպման համար օգտագործելու վերաբերյալ: Նշված պայմանագրերի օրինակելի ձևերը հաստատում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը:

5. Քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցների պահպանման, շահագործման, վերականգման, վերանորոգման և սարքավորումների փոփոխման նախագծման ու իրականացման միջոցառումների նյութատեխնիկական ապահովումն և ֆինանսավորումն իրականացվում է՝

- քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցները, որոնք հանդիսանում են պետական սեփականություն (պետական, պետական կառավարման համակարգի, տարածքային կառավարման մարմինների տնօրինության ներքո գտնվող քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցներ), ֆինանսավորվում են Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեի հաշվին.
- քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցները, որոնք հանդիսանում են պետական սեփականություն և գտնվում են կազմակերպությունների տարածքներում և նախատեսված են տվյալ կազմակերպության աշխատողների պատսպարման համար, ֆինանսավորվում են տվյալ կազմակերպության հաշվին՝ քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցի պահպանման, տնտեսական նպատակով օգտագործման և պատրաստականության բերման մասին պայմանագրի համաձայն.
- քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցները, որոնք մասնավորեցված են և հանդիսանում են կազմակերպությունների կամ ֆիզիկական անձանց սեփականություն և նախատեսված են տվյալ կազմակերպության աշխատողների պատսպարման համար, ֆինանսավորվում են տվյալ կազմակերպության կամ ֆիզիկական անձի կողմից՝ քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցի պահպանման, տնտեսական նպատակով օգտագործման և պատրաստականության բերման մասին պայմանագրի համաձայն:

6. Քաղաքաշինության, տեխնիկական և հրդեհային

անվտանգության բնագավառներում վերահսկողություն և օրենքով սահմանված այլ գործառույթներ իրականացնող տեսչական մարմինն իրականացնում է վերահսկողություն քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցների վերաբերյալ քաղաքաշինության, տեխնիկական և հրդեհային անվտանգության բնագավառների նորմատիվ փաստաթղթերի պահանջների կատարման նկատմամբ:

7. Քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցների շինարարության, վերանորոգման, պահպանման և շահագործման կարգը սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը:

ԳԼՈՒԽ 12

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ՆՅՈՒԹԱՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒՄԸ ԵՎ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՈՒՄԸ

Հոդված 51. Նյութատեխնիկական ապահովման և ֆինանսավորման հիմնական աղբյուրները

1. Պետական, պետական կառավարման համակարգի, տարածքային կառավարման մարմինները, տեղական ինքնակառավարման մարմինները և կազմակերպությունները քաղաքացիական պաշտպանության միջոցառումների նյութատեխնիկական ապահովումն ու ֆինանսավորումն իրականացնում են Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեի, համայնքների բյուջեների, կազմակերպությունների և օրենքով չարգելված այլ միջոցների հաշվին:
2. Քաղաքացիական պաշտպանության միջոցառումների իրականացման ժամանակ պետական սեփականություն չհամարվող գույքի ու այլ արժեքների տիրապետումը և օգտագործումն իրականացվում է օրենքով սահմանված կարգով համարժեք փոխհատուցմամբ:

ԳԼՈՒԽ 13

ԵԶՐԱՓԱԿԻՉ ՄԱՍ ԵՎ ԱՆՑՈՒՄԱՅԻՆ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

Հոդված 52. Օրենքի ուժի մեջ մտնելը և օրենքից բխող իրավական ակտերի ընդունումը

1. Սույն օրենքն ուժի մեջ է մտնում պաշտոնական հրապարակման օրվան

հաջորդող տասներորդ օրը:

2. Սույն օրենքից բխող իրավական ակտերը ենթակա են ընդունման սույն օրենքն ուժի մեջ մտնելուց հետո տասնութ ամսյա ժամկետում: